

اصول تبلیغ

<?xml encoding="UTF-8?">

اصول تبلیغ

جعفر سبحانی

قال الله الحیکم فی محکم کتابه الکریم: "إِنَّ الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا" [1]

ابلاغ رسالت، وظیفه ای بر عهده روحانیان و از شؤون آنان است. همچنان که از شؤون انبیا و اولیای الهی بوده است.

تبلیغ گاهی زبانی و گاهی عملی است. درگذشته، حرف زدن، نشستن، نماز خواندن، راه رفتن و برخورد شخصیت های اخلاقی، برای ما طلاب جوان آن روز، درس آموز بود. تبلیغ عملی بهترین تبلیغ است. رفتار و حرکات و سکنات ما در جاهایی که به تبلیغ مشغول هستیم، مؤثرتر از بیانات ما است.

پایه های تبلیغ ابلاغ و ترویج احکام، باید بر دو پایه بیم و نوید باشد، "رسلاً مبشّرین و منذرین" [2] توازن را باید مراعات کرد. اگر در يك جلسه درباره شفاعت سخن گفتیم، در جلسه دیگر باید در کیفر اعمال سخن گفت. ما معتقدیم اسلام دین وسط است، "وَكذلك جعلناكم أمةً وسطاً" [3].

برخلاف یهود، مبلغان آنان به قدری درباره رحمت سخن گفته اند که یهودیان جمعیتی طاغی و یاغی گشته اند. در حالی که نصارا در نقطه مقابل آنان می باشند - نه نصارای اسمی بلکه نصارای واقعی - محور وعظ آنان غالباً بر بیم و رهبانیت است. در مقابل این دو، اصل ام است که می فرماید: "وَكذلك جعلناكم أمةً وسطاً" در هدایت هر دو محور را درنظر بگیرید. مردم را مغرور نکنید، مأیوس نیز نشوند.

در بعضی از یادداشت ها آمده است، شاعری زبردست و ولایی و علاقه مند به اهل بیت (علیهم السلام) به نام "حاجب" در تهران شعری درباره امیرمؤمنان (ع) سرود و شب، امیرمؤمنان (ع) را در رؤیا دید و قصیده را تا بیت آخر خواند:

حاجب اگر معامله حشر با علی است من ضامنم تو هرچه بخواهی گناه کن
امیر مؤمنان در عالم رؤیا به او فرمود: شعر خود را عوض کن، این شفاعت غرورآفرین است. خلاف واقع است.
این گونه بگو:

حاجب اگر معامله حشر با علی است شرم از رُخ علی کن و کم تر گناه کن
ویژگی های مبلغ موضوع دیگر، خدا ترسی مبلغ است، "بخشونه"، در مبلغ باید حالت خدا ترسی باشد. فقها عدالت را به انواع و اقسام تقسیم کرده اند، اما عصاره همه تعریف ها، حالت خداترسی است. اگر واقعاً حالت خداترسی در فرد، محقق باشد، می تواند مبلغ شود و اما اگر این حالت در او نباشد، نمی تواند مبلغ الهی شود. خدا رحمت کند مرحوم آیه الله بروجردی، گاهی مرحوم حاج علی آقای شیرازی را دعوت می کرد، در همین فیضیه منبر می رفت، منبرش قلب ها را می لرزاند، به آیات خوف که می رسید اشک از گوشه چشمانش سرازیر می شد. هنگامی که به آیات عذاب می رسید، گریه اش بلند بود. خدا رحمت کند مرحوم علامه مطهری - اعلی الله مقامه -

ساخته و پرداخته این استاد بود و چون خداترسی داشت، سخنانش از دل بر می خاست.

مرحوم آیه الله بروجردی گاه و بی گاه برخی از آیات را عنوان می کرد، هنگامی که به مسایل معاد می رسید، گریه می کرد، مجتهدان و بزرگان نیز اشک می ریختند. وقتی آیه "يا أَيُّهَا النَّاسُ انْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ" [4] را تفسیر کرد غوغای ی در دل آن جمع که تعدادی از آنها درگذشته اند و بعضی باقی مانده اند، انداخت.

"ولا یخشون احداً" در حالی که از خدا می ترسد، ترس غیر خدا در وجود و هستی او نباشد، چنین نباشد که بخواهد با سخنانش مستمع را خوشحال کند، بلکه باید سخنی بگوید که خدا را خوشحال کند. اینها مقیاس های يك مبلّغ است.

تنها محکّمات را تبلیغ کنیم تبلیغ باید "رسالات الله" باشد. سخنی که می گوئیم سخن اسلام باشد و به درستی و اتقان آن یقین داشته باشیم و بدانیم آنچه در اختیار شنونده قرار داده ایم، واقعاً قال الله، قال الرسول(ص)، قال الصادق(ع) است.

تنها از کتاب های معتبر و از گفتار علمای معتبر نقل کنیم و از غیر آن بپرهیزیم. هیچ مکتبی در اسلام و ادیان دیگر به غنای مکتب شیعه نیست. شما از اهل بیت(علیهم السلام) در فقه و اخلاق صدهزار حدیث دارید و در میان اینها احادیثی مانند درّ است، بر اینها اعتماد کنید.

حضرت امام(قدس سره) استاد بزرگوارم در پاسخ سؤال بنده فرمودند: برای درس اخلاق تنها و تنها به وسایل الشیعه و اصول کافی مراجعه می کنم.

همین اربعین که از حضرت امام (قدس سره) چاپ شده، روایات آن را در حدّ خودتان پرورش دهید، بهترین سازنده جوان و جامعه است.

آسیب شناسی فرهنگی و تبلیغی در گذشته موج تبلیغات بهایی ها و بابی ها و پس از آنان مارکسیست ها بود که با کار فکری و فرهنگی و تبلیغی - به ویژه فعالیت های فکری مرحوم علامه طباطبایی - تلاش های سوء آنان را بی اثر کردیم و در بین جامعه اثر قابل ملاحظه ای از آنان باقی نمانده است، گرچه هنوز نیز نباید از آنان غافل شد.

اما امروز، موج فعالیت های وهابیت، جامعه اسلامی را تهدید می کند. این فرقه به عنوان ابزار استعمار سعی می کند در بین مسلمانان نفوذ کند. و اعتقادات آنان را منهدم کند. لذا بر ما است، مسایل مربوط به وهابیت و قوانین و قواعد آنها را بیاموزیم و پاسخ های متناسب با آنها را فراگیریم.

در حوزه علمیه قم باید مبحث ولایت اهل بیت(علیهم السلام) و آنچه مربوط به آن است، يك ماده درسی مستقل شود، و در این باره، مبلّغان آموزش داده شوند و مطالب آنها را درک و پاسخ ها را آماده کنند. بهترین روش در این کار فرهنگی، تکیه بر مثبتات و توضیح و تبیین علمی اموری است که اینها با آن عناد می ورزند. کار فرهنگی برای جوانان نکته دیگر توجه به جوانان است. در حال حاضر، بیشتر جمعیت کشور را جوانان تشکیل می دهند، مسأله جوانان، مسأله مهمی است و در مکتب ما ریشه دیرینه دارد، همچنان که در روایت می فرمایند: "علیکم بالأحداث فانهم اسرع الی کل شیء". نگذاریم جوانان را از ما بگ یزند و قلوب آنها را با ایجاد شك و شبهه در مبادی تشیع آلوده کنند.

نکته دیگر آن است که مبلّغ باید هوشیار باشد و ابزار تبلیغ را متناسب با محیط انتخاب کند و از بهترین روش ها و شیوه هایی که متناسب با فرهنگ و اجتماع و مذاق مخاطبین است، استفاده کرده و مطالب خود را بیان کند.

در پایان توصیه می‌کنم تدبیری اندیشیده شود، که از تمامی توانایی روحانیان برای تبلیغ استفاده شود، همچنان که امام (قدس سره) می‌فرمود: شریف‌ترین شغل برای روحانی، تبلیغ است.[5]

پاورقی‌ها

1 . سوره احزاب(33): 39.

2 . سوره نساء(4): 165.

3 . سوره بقره(2): 143.

4 . سوره فاطر(35): 15.

5 برگرفته از مجله پیام حوزه شماره 21، بهار 1378.